

Ročník: 101 | číslo: 37 | 12. září 2021 | Cena: 15 Kč

Český zápas

Týdeník Církve československé husitské

EDITORIAL

„A věru dveře domu jejího ve dne v noci každému mimojdoucímu byly otevřeny, že s blaženým Jóbem mohla zvolati: Dveře mé pocestnému otevřeny byly (Jb 31,32), okem byl jsem slepému a nohou chromému (Jb 29,15). Byla matkou sirotků, vdov těšitelkou, zajatých nebo uvězněných neúnavnou navštěvovatelkou a ve všech dobrých skutcích dokonalá.“
Z Kristiánovy legendy

Říká se, že dějiny patří mužům, a jistě je na tom mnoho pravdy, nicméně také přinášejí nespočet příběhů, které se představě onoho tradičního postavení žen a jejich významu pro společnost vymykají. Jednou z takových silných žen našeho dávnověku je kněžna Ludmila, manželka knížete Bořivoje, prvního historicky doloženého Přemyslovce - jejíž působení tak úzce souvisí se vznikem českého raně středověkého státu. S dobou, kdy si Evropou odvážně razilo cestu křesťanství a kdy se vytvářely mocenské struktury, které tento kontinent v leccems dodnes určují.

Od Ludmilina zavraždění uplyne v letošním roce 1100 let a díky mnoha právě probíhajícím akcím a projektům se nabízí dobrá příležitost dozvědět se o této statečné a pozoruhodné postavě a také první české světici více, než co si pamatujeme ze školních let o smutných okolnostech její úkladné smrti na Tetíně. Připojujeme se v aktuálním čísle díky našim vzdělaným autorům k těmto ambicím a přejeme poučné a zajímavé počtení...
red

Týdeník Církve československé husitské.

Vydává: Ústřední rada Církve československé husitské, Wuchterlova 5, 160 00 Praha 6.

Vedoucí redaktorka: ThDr. Klára Břeňová,
redaktoři: Mgr. Josefina Hudcová,

Mgr. Ervín Kukuczka, Milan Udržal, grafik.

Šéfredaktorka Cesty: Mgr. Jana Krajčířková.

Tel. redakce: 220 398 107; e-mail:

cesky.zapas@ccsh.cz, tisk: Grafotechna plus.

Distribuce a reklamace: ADLEX, spol. s r. o.,
Xaveriova 1888/45, Praha 5 150 00

Redakce si vyhrazuje právo na úpravy a krácení příspěvků.

Předplatné: Mgr. Dagmar Pišová,

tel.: 220 398 117,

e-mail:prodejna.blahoslav@ccsh.cz

ZE ŽIVOTA CÍRKVE

Setkání mladší mládeže v Libině

V srpnu se v Libině u Šumperka setkaly děti a mládež naší církve. Protože se kvůli koronaviru nemohlo uskutečnit tradiční setkání mladší mládeže o pololetních prázdninách, všichni se těšili o to víc, že se po roce opět uvidí.

Ústředním tématem celého setkání bylo téma Emoji, které nejenomže zapadá do technické doby, ve které žijeme, ale také naznačuje, že emoce hrály důležitou roli nejen v biblických programech, ale na setkání jako takovém.

Co se biblického tématu týče, tak kromě modliteb zaměřených na emoce postav zde byla nabídka různých způsobů chval: hudební, výtvarný nebo taneční workshop. Děti si také, rozřazené do skupin podle věku, vyzkoušely bibliodrama, což jim pomohlo vcítit se do postav a lépe si zapamatovat biblický text. Každá modlitba byla také obohacena o hlasovou zprávu (modlitbu) k Bohu.

Vyjma toho, že si děti na 5 dní vyzkoušely roli agentů ve výcviku a naučily se například sestavit funkční vysílač, nechyběl na setkání ani táborák, závěrečná oslava nebo půldenní výlet na zříceninu Brničko.

I přes ne vždy slunečné počasí jsme si setkání pořádně užili a těšíme se na další!

Anna Richterková

A stříbrný peníz

Zkušený autor různých literárních pásem, esejí, kompozic, spolupracovník Českého rozhlasu, České televize a Miroslava Horníčka a dalších osobností kulturního prostředí a v tomto ohledu také aktivní člen naší církve na Liberecku, se opět pustil do své záliby, a to potěšit čtenáře. Tímto autorem je Stanislav Kubín.

Útlá knížka nenalezne zřejmě příliš velký zájem u čtenářů milujících dlouhé romány s rozvětveným líčením, ale překvapí jiné, zabývající se záhadami lidského uvažování. Autor předkládá čtenáři soubor krátkých veršů s bohatým obsahem k rozjímání ve snění a přemítání o životě, naději, lásce i o dalším životě s Bohem. Úsporné krátké verše vedou čtenáře k hlubšímu přemýšlení s asociacemi s vlastním životem a jeho naplňováním. Úvahy nad touto knížkou vytvářejí potřebu opětně se k těmto veršům po krátké době vracet. Vlastní autorovy verše jsou vkusně doplněny citacemi poznatků a myšlenek domácích i světových významných osobností.

Čestmír Holeček

Knižka je vydána v Edici Otevřeno nakladatelství Klika.

NAD PÍSMEM

Cesta utrpení

Marek 8,27-38

Všichni si přejeme štěstí, chceme být šťastní a děláme vše pro to, aby se nám to dařilo. Je to tak?

V první řadě je otázka, zda přejeme opravdu štěstí druhým, nebo zda jim v podstatě závidíme. Se závidí často hledíme na jejich úspěchy na všech frontách, na dary, které jsou jim dány víc než nám, i na zdar jejich životního úsilí.

Ve druhé řadě je mezi námi mnoho lidí, kteří chovají v sobě určitý masochismus. Cítí se dobře, když si mohou stěžovat, když mohou klást vinu za to, jak jim kdo ublížil, když obviňují druhé za špatnou situaci, ve které s výrazem bezmocných zůstávají; jejich utrpení je zbavuje zodpovědnosti.

V evangeliu podle Marka čteme o předpovědi utrpení Syna člověka, o nutnosti jeho utrpení. Příběh ovšem není jen o nutnosti strádání Krista, je i o nutnosti utrpení jeho následovníků, o vzetí svého kříže.

Otázka utrpení je jednou ze základních náboženských a vůbec životních otázek.

Jak se vyrovnat s utrpením? Jak se vyhnout utrpení? Jak netrpět zbytečně? Vždyť asi ne každé utrpení je nějak smysluplné. Je utrpení, kterému se nelze vyhnout, a utrpení, ze kterého se lze vymanit.

Kristus je Spasitel, ten, který nás vytahuje z moře zla, zla hříchu, zla smrti a chtělo by se říci i z utrpení, ale je tomu tak? Nevede nás právě k odvaze utrpení zvládnout? Nevede nás na cestu utrpení

z lásky? Na cestu utrpení v oběti pro druhé? Na cestu bolesti našeho „přirozeného člověka“, bolesti, kterou cítíme, když bychom chtěli druhým odplatit? Dát jim facku zpátky? Vrátit jim jejich úsměšky, jejich napadání i jejich nepozornost, nezájem, pohrdání, lhostejnost?

Kolik nenávistných výroků dnes slyšíme, kolik lidí dnes přeje někomu smrt, místo aby přálo pozhánání. Je to „přirozené“, není těžké nenávidět. Je těžké dávat pozhánání, skoro to bolí, polknout zlá slova, ovládnout zlobu. Myslím ale, že mnozí, kteří se dali touto cestou, museli sice něco překousnout, ale pak pocítili blahodárnost rozsévání lásky, místo házení hnojem či kameny, blahodárnost i pro ně samé.

Z hlediska dnešní psychologie není vhodné v sobě zlobu potlačovat, je dobré ji ventilovat, vyjádřit. Ale jsou zdravější způsoby, než se zlobě poddat a nechat se jí užít či být agresivním, vracet zlo či si zbaběle vylévat zlost na někom jiném.

Jít cestou Kristovy lásky znamená jít cestou utrpení nejen pro potlačování „přirozených“ reakcí, je to také proto, že žijeme ve světě skutečně poškozeném a nemůžeme stále čekat poklonky a chválu. Křesťanská láska má v sobě něco, co bude v tomto světě logicky vzbuzovat zlobu a posměch a jsou situace, kdy nás může stát víc, naše hmotné pohodlí, ba i život. Součástí utrpení křesťana je i odmítání, které zažívá, když je odmítán s příběhem o Kristu. Mají nás za blázny, za přecitlivělé, za ustrašené, kteří se bojí rozhodovat sami za sebe nebo se bojí smrti, mají nás za ty, kteří jsou zakonzervováni v minulosti, mají nás za hloupé, za zmanipulované...

Ono se vždy něco najde; sebegeniálnější, sebestatečnější, sebestatečnější křesťané, kteří jsou mezi námi, nás nezachráně. Kdo chce psa bít, hůl si najde.

Je těžké vyznávat veřejně mimo sakrální prostory Krista, tím spíše, že křesťané v dějinách udělali řadu chyb, dopustili se různých špatností, často je nám to právem či neprávem vytýkáno.

Ale je to třeba, znovu a znovu, tak, jací kdo jsme, máme různé dary, někdo dar nadšení, někdo dar skromnosti. Za Krista se stydět nemusíme, prosme za to, aby on se nemusel stydět za nás.

Tomáš Novák

16. NEDĚLE PO SVATÉM DUCHU

Pozvedám své oči k horám: Odkud mi přijde pomoc? Pomoc mi přichází od Hospodina, on učinil nebesa i zemi. (Žalm 121,1-2)

První čtení: Izajáš 50,4-9a

Tužby pro dobu po Duchu svatém (V):

2. Abychom v myšlení, slovech i skutcích dobrem a pokojem sloužili, modleme se k Hospodinu.

3. Abychom naše schopnosti a dovednosti pro věc evangelia nasadili, modleme se k Hospodinu.

Modlitba před čtením ze sv. Písem:

Panovníku Hospodine, skrze tajemství kříže vykupuješ a proměňuješ naše životy. Pomoz nám držet se evangelia, nést náš kříž a následovat Spasitele! Osviť nás, Bože, svým svatým Duchem, ať slyšíme slova Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Druhé čtení: Jakubův 3,1-12

Evangelium: Marek 8,27-38

Verše k obětování: Žalm 28,6-7

Verš k požehnání: Galatským 6,14

Modlitba k požehnání:

Panovníku Hospodine, dárce míru a pokoje, ve svátosti večere Páně nás usmírňuješ se sebou i s našimi bližními. Dej, ať všichni, kdo okusili tvých svatých darů, seberou odvahu odpouštět jedni druhým! Prosíme o to ve jménu Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Vhodné písně: 36, 37, 95, 110, 111, 118, 188

Bože, žijeme někde mezi slastí a bolestí života.

Je těžké pochopit, že za obojí ti patří děkovat.

Prosíme za sílu jít za štěstím, ale také za moudrost v každé bolestné situaci.

Bože, ať se netrápíme nepochopením naší víry v našem okolí.

Prosíme, ať nás toto odmítání neodrazuje od našeho statečného vyznání.

Ať nalézáme nejen správná slova, ale ať jednáme v Duchu Kristově a jsme tak tvými věrnými svědky. Amen.

Kněžna Ludmila, zakladatelka dynastie a svědkyně křesťanství

O kněžně Ludmile víme z dobových pramenů jen málo pro poznání života i politického díla, na němž se vedle svého manžela podílela. To, co převážilo nad prameny, jsou legendy, jimiž jsme vtahováni do života kněžny i s ním spjaté křesťanské tradice.

Historik věnující se dnes postavě kněžny nemůže jen shromažďovat a třídit fakta a s jejich pomocí vysvětlovat běh českých dějin za jejího života. Vstupuje do složitého dění, jímž česká společnost i církev za Ludmilina života prošla. V zahledění ke konkrétním historicky doložitelným postavám počátků české státnosti to vždy spojuje s formami společenské a konfesní historické paměti. Nemůže ani vydělit život kněžny z kontextu historie Evropy a z mnoha jejích politických, kulturních i náboženských souvislostí.

Ludmila, žena svatého života, patří mezi nejvýznamnější osobnosti počátků české státnosti. Kořeny christianizace české kotliny jsou probádané jen z části a pro nás proto stále málo známé. Řezenský křesťanský kmenových knížat v roce 845 christianizační proces Čech pouze otevřel. Přemyslovský kníže Bořivoj se objevuje roku 872 a o dva roky později si jako pohan bere za manželku pohanku Ludmilu. Z údajů legend (Kristiánovy a dalších) lze soudit, že se narodila v rodině vládnoucí na Mělnicku, či na území západních Srbů.

Dnes již jen málokdo tvrdí, že tyto legendy jsou pro poznání životních cílů a zápasů kněžny jen málo cenné. Jistě, legendy nesou vždy stopy myšlení, politických, církevních i národnostních zápasů doby, v níž vznikaly, a jsou především dokladem vývoje tradice kněžnina života. Měli bychom se ale vyvarovat toho, nehledat v nich i stopy jejího reálného bytí. A navíc, vzhledem k nedostatku dobových pramenů se historici bez nich prostě neobejdou.

Vraťme se ale ke kněžně. Po svatbě Bořivoje s Ludmilou v roce 874 se jim narodilo několik dětí. Pro další vývoj státu byli důležití později po sobě vládnoucí synové Spytihněv (875) a Vratislav (888). Během své vlády Bořivoj dokázal státnickým umem a s pomocí manželky, že upevnění vlády jeho dynastie nebylo jen časově i prostorově omezeně účinné, ale stalo se dlouhodobě působící politickou konstantou v přemyslovském knížectví christianizujícího se lidu. Kníže i kněžna jako panovníci velké autority, dialogičtí vůči velmožům i duchovenstvu, otevřeli svému knížectví i jeho zatím jen málo významné církvi delší časový horizont dalšího vývoje.

Na základě dohody Franků s Moravany se česká kotlina (asi 883) dostala pod nadvládu velkomoravského knížete Svatopluka. Kníže Bořivoj jej v jeho říši navštívil a přijal na křest. Tím svou zem otevřel christianizaci a vřadil ji do křesťanské části Evropy. Podle legend měl Bořivoje pokřtít moravský arcibiskup Metoděj. Ludmila zde zřejmě s manželem pokřtěna nebyla.

Podle latinské legendy *Diffundente sole* Ludmilu pokřtil sám Metoděj, v Čechách v kostelíku sv. Klimenta na Levém Hradci, do roku 885, kdy sám zemřel. S pokřtěním knížecího páru christianizace Čech vstoupila do intenzivnější fáze. Došlo sice ke krátkému povstání proti Bořivojovi a Ludmile, vedenému jinak neznámým Strojímírem, za něhož se vládnoucí český pár na čas stáhl na Moravu ke Svatoplukovi. Toto neúspěšné povstání legendy chápou jako pohanskou reakci na důslednou christianizaci v Čechách.

Po Bořivojově smrti (888/890) a krátké vládě velkomoravského Svatopluka za nezletilého Spytihněva, Ludmila vystupuje jako kněžna, respektovaná většinou českých velmožů i církví. V době střetů mezi Velkou Moravou, Bavorsy a Franky dokázala zajistit podporu velmožů pro svého syna, aby byl zvolen na knížecí stolec (asi 894). Kníže Spytihněv pak český stát roku 895 zbavil závislosti na Velkomoravské říši. Knížectví dále rozvíjel a za promyšlených a většinou klidných vztahů s církví i státy na Západě realizoval jeho samostatnou zahraniční politiku. V této době se ve střední Evropě stále destruktivněji projevovala moc kočovných Maďarů, jíž v několika letech v krutých střetech padla za oběť Velká Morava.

Po Spytihněvově smrti (915) vládl

v zemi šest let jeho bratr Vratislav. Jeho manželkou byla Drahomíra ze slovanického kmene Stodoranů na řece Havole. Z jejich dětí zmiňme budoucí knížata Václava a jeho bratra a vraha Boleslava. Drahomíra přijala křesťanství jen vnějškově a nenáviděla Ludmilu, vychovávající jejího syna Václava k budoucí knížecí křesťanské vládě v zemi.

Po smrti knížete Vratislava (921) si Ludmila i dále uchovávala u většiny českých velmožů autoritu. Sněm svobodných Čechů nezletilého Václava zvolil za knížete a jeho výchovu i dále světil Ludmile. Tím se dostala do role zástupné vladařky vykonávající regentskou vládu v knížectví. To Drahomíra nepřijala a jako knížecí vdova, se zájemem své družiny i podporou některých českých velmožů, se rozhodla svá zástupná vladařská práva za syna Václava prosadit silou. V konfliktu obou knížet, probíhajícím v létě roku 921, Ludmila ustoupila a odsunula se na hradiště Tetín. Tam za ní poslala Drahomíra část své družiny vedenou Tunou a Gomonem. Ti Ludmilu 16. září 921 uškrtili, a to bez prolití mučednické krve. Domnívali se, že tak nebude moci být uctívána jako svatá. Zavražděná kněžna však pro své vladařské křesťanské jednání i mučednický osud začala být za světici považována již nedlouho po smrti. Kněžna Drahomíra tak znicotnění moci tchýně realizovala jen krátce a málo úspěšně. Když se její syn Václav ujal knížecí vlády, dal v roce 925 Ludmiliny ostatky přenést do Prahy. Translace ostatků kněžny byla realizována jako její jasné vyhlášení za svatou. Kníže Václav tím dal najevo svůj kladný vztah k babičce Ludmile, jejímu pojetí křesťanství a christianizace českého státu. Za několik let se i on stal obětí bratrovraždy.

Václav i Ludmila se stali v dalším vývoji českého státu i vládnoucího rodu jeho nebeskými ochránci a vladaři. V tomto roce si připomínáme 1100. výročí Ludmiliny tragické smrti i ji jako kněžnu zakladatelku přemyslovské dynastie, narozenou jako pohanku a přijímající ve vši naléhavosti doby křesťanství. Její příběh nás orientuje a učí.

Jaroslav Hrdlička

První česká křesťanská mučednice

Ludmila a nejstarší kostely na našem území

S dobou kněžny Ludmily (asi 860-921) jsou spojovány první kamenné křesťanské kostely na našem území. K těm nejstarším náleží zděný kostel sv. Klimenta na Levém Hradci – na navrší hradiště nad Vltavou, a druhým byl kostel ke cti Panny Marie na pražském hradisku. Oba dal zbudovat kníže Bořivoj – manžel Ludmily, který byl pokřtěn slovanským misionářem a arcibiskupem Metodějem. Dalším starobylym kostelem je rotunda sv. Petra v Budči. Toto místo se stalo církevním centrem západní orientace. Stavbu založil syn Bořivoje a Ludmily Spytihněv. Kamenný kostelík, který původně stál na Tetíně, dala vybudovat snacha Drahomír a byl pojmenován po archandělu Michaelovi. Uvádí se, že tomu bylo z pohnutky výčitek v jejím svědomí, ale legendy také jako důvod uvádějí, aby v případě zázraků v místě zavraždění Ludmily nebyly přičítány jí, ale archandělu Michaelovi. I Ludmila sama podporovala stavbu kostelů, podobně jako později její vnuk kníže Václav, jak to zachycují legendy a líčí při tom jejich štědrost ve prospěch křesťanských staveb a jejich vybavení.

Kostel sv. Petra v Budči

Od pohanství ke křesťanské lásce a pomoci člověku

Když se Ludmila stala manželkou českého knížete Bořivoje, tak oba byli ještě pohané. Když Ludmila, jako její muž, přijala později svátost křtu, tak se stala horlivou šířitelkou křesťanského náboženství. Legendy uvádějí, že své pohanské minulosti později litovala, a o to více jako nově pokřtěná usilovala o naplnění Ježíšova učení lásky ve svém životě. Je o ní řečeno, že „předčila svého muže v ctnostech

Deska o kostelu sv. Kateřiny - Tetín

Obydlí knížete Soběslava, pod ním původní obydlí knížete Bořivoje a Ludmily – Praha

a stala se vpravdě služebnicí Kristovou.“ V nejstarších legendách je vykreslena Ludmila jako ryzí křesťanská osobnost a její charakteristika a jednání jsou hodny následování. „Byla matkou sirotků, těšitelkou vdov, zajatých nebo uvězněných neúnavnou navštěvovatelkou a ve všech dobrých skutcích dokonalá.“ Z toho je zřejmé, že, řečeno dnešním slovníkem, se věnovala sociální práci, charitě a diakonii. Zde vidíme právě na příkladu Ludmily, že od počátku bylo křesťanství v naší vlasti spojeno s pomocí člověku a službou potřebným. Její pochopení křesťanství bylo službou druhým a nikoli touhou po bohatství a moci. Její snacha Drahomír usilovala o vládu a domnívala se, že ji starší žena a vdova Ludmila ohrožuje. Proto Ludmila odešla z Prahy na Tetín, aby dala najevo, že o vládu a moc neusiluje. Ve sporech s druhými, zejména se svojí snachou Drahomírou, se řídila pravidlem Kristovy lásky a zásadami apoštolovými, že se nemá druhým odpáčet, ale naopak se má přemáhat zlo dobrem (Ř 12,17-21).

Ludmila příkladem rodinné výchovy

Ludmila nebyla sice učitelkou působící ve škole, neboť v té době vyučovali muži

a do vzdělanosti uváděli zvláště kněží. Byla však rodinnou vychovatelkou a představitelkou rodinné výchovy, která je neméně důležitá. Vychovala tři syny a tři dcery. Věnovala se svým vnukům. Umožnila vnuku Václavovi vzdělání ve slovanském jazyce podle východní křesťanské tradice. Na Tetíně vzdělával vnuka Václava kněz, který sloužil liturgii podle východního byzantského ritu. Současně Václav získal i vzdělání západní latinské, kterého se mu dostalo v Budči. V jedné z legend čteme: „Jeho bába Ludmila dala jej vyučit v knihách slovanských pod vedením kněze, on dobře si osvojil jejich smysl. Vratislav pak jej poslal do Budče, tam se hoch počal učit knihám latinským a osvojil si je dobře.“ Právě Ludmila je dokladem toho, jak prarodiče mají ve výchově mladé generace svůj nezastupitelný význam. Otevírají totiž vnukům a vnučkám pohledy na život z určitého nadhledu a podle svých získaných životních zkušeností. Umělec František Bílek ztvárnil jedinečným způsobem babičku Ludmilu s vnukem Václavem, jak ho vede s vychovatelskou moudrostí ke křesťanské víře, zbožnosti a pokoře. Prarodiče mohou mít svojí osobností a příkladem silný vliv na předání křesťanské víry mladému člověku i dnes.

Mučednice Ludmila přijímající podobojí

Kněžna Ludmila před svou smrtí na Tetíně přijímala svátost večeře Páně podobojí způsobem. V pramenech čteme: „Tehdy služebnice Boží, v předtuše věci budoucích povolala si jednoho zbožného kněze, jménem Pavla, a vybidla ho, aby sloužil mši svatou. Po ní se upřímně vyzpovídala před tváří Nejvyššího soudce a posílila se přijetím těla a krve Páně.“ V tehdejší době bylo přijímání podobojí praktikováno nejen ve východní církvi, ale ještě i v římské církvi. Postavy českých mučedníků a zemských patronů, jakými byli Václav nebo Vojtěch, ale také Ludmila, dokládaly utrakvistům starobylou přijímání podobojí v českém křesťanství. Na Mělníku byl utrakvisty uchovávan památný kalich jako vzpomínka na kněžnu Ludmilu, ze kterého podle tradice přijala svátost před svou smrtí. Dovídáme se o tom z české kroniky utrakvistického kněze Bohuslava Bílejovského, který tam píše také o tom, ➔

že s tímto kalichem sloužil mši a sám z něho přijímal.

Ludmila v úctě církve a liturgickém životě

Počátky kultu kněžny Ludmily jako Kristovy mučednice jsou doloženy v 11. století. K rozšíření této úcty dochází v době středověku a zejména za vlády císaře a českého krále Karla IV. Na svátek sv. Ludmily 16. září kázal v Betlémské kapli také Mistr Jan Hus. Základem jeho kázání byl biblický text z 1. listu Timoteovi o vdovách. Zbožná vdova je zde charakterizována takto: „známá dobrými skutky, jestliže vychovala děti, prokazovala věřícím pohostinnost, pomáhala nešťastným a osvědčila se v každém dobrém díle“ (1 Tm 5,9-10).

Hus v tomto svém kázání ukazuje na spojitost mezi tímto biblickým požadavkem na věřící ženy a postavou kněžny Ludmily, když říká: „Věřím, že tyto všechny podmínky zachovala naše dědička svatá Ludmila, především, že i děti vychovávala, neustávala v modlitbách a na modlitbách byla i zavražděna. Tak i v ostatním naplnila svůj úděl.“

V Římském misálu byly k Památce

kněžny Ludmily zařazeny tyto biblické texty: jako starozákonní z knihy Přísloví 31. kapitoly o statečné ženě a jako evangelium čtení z Matouše ze 13. kapitoly o drahocenné perle.

V Českém misálu z roku 1920, který byl užíván při bohoslužbách v počátcích naší církve, se nachází Památka kněžny Ludmily připadající na den 16. září a podobně jako v Římském misálu je evangelním čtením Ježíšovo podobenství o per-

Kostel sv. Klimenta v Levém Hradci

le (Mt 13,44-56). Nacházejí se zde také úryvky z Kristiánovy legendy z konce 10. století a z další svatováclavské legendy. Ale jsou zde vřazeny také úryvky ze spisů doby české reformace – z Husova spisu Dcerka a také výzva z Komenského spisu Jedno nezbytné. Podíváme-li se do bohoslužebné knihy naší církve, na které pracoval prof. Alois Tuháček, tak i zde je zařazena Památka kněžny Ludmily s textem evangelia o drahocenné perle z Matoušova evangelia, 13. kapitoly. Součástí formuláře je čtení historického svědectví, konkrétně výňatku z Českých dějin Václava Novotného o životě a působení kněžny Ludmily. Součástí formuláře tzv. Tuháčkovy misálu je modlitba s prosbou k Bohu za národ a jeho ochranu.

V současné Bohoslužebné knize Církve československé husitské z let 2013-2015 není zahrnut zvláštní formulář pro tento den, na rozdíl od památky knížete Václava. Přesto se nabízejí pro liturgii konanou v našich sborech k příležitosti letošního 1100. výročí první české mučednice Ludmily jako biblické texty Přísloví 31,10-31 a 1. Timoteovi 5,1-10, a jako evangelium Matouš 13,44-46.

Tomáš Butta

Kristiánova legenda...

Ale Slované čeští, usazení pod samým Arkturem a oddaní uctívání model, žili jako kůň neovládaný uzdou, bez zákona, bez knížete nebo vládce a bez města, potulující se roztroušeně jako nerozumná zvířata, toliko širý kraj obývali. Konečně když byli postiženi zhoubným morem, obrátili se, jak pověst vypravuje, k nějaké hadačce se žádostí o dobrou radu a o věštecký výrok. A když jej obdrželi, založili hrad a dali mu jméno Praha. Potom nalezše nějakého velmi prozíravého a důmyslného muže, jenž se jenom orbou zabýval, jménem Přemysla, ustanovili si ho podle výroku hadaččina knížetem nebo vladařem, dávše mu za manželku svrchu řečenou pannu hadačku.

A když byli takto konečně vysvobozeni z rozličných ran morových, stavěli si v čelo po svrchu řečeném knížeti vladaře neboli vévody z jeho potomstva, sloužíce modlám a bůžkům a bujně slavíce oběti podle pohanských obyčejů, až nakonec vláda nad touto zemí připadla jednomu z rodu těchto knížat, jménem Bořivojovi.

Skvěje se květem vynikající krásy a mladistvé síly, navštívil tento jednoho času v nějaké záležitosti své a lidu sobě svěřeného svého vévodu nebo krále Svatopluka na Moravě a byl od něho laskavě přijat a pozván společně s ostatními na hostinu. Ale nebylo mu dovoleno usednouti mezi křesťany, nýbrž byl

vyzván, aby se posadil po způsobu pohanů před stolem na podlahu. A tu prý mu řekl biskup Metoděj, jemuž bylo líto jeho ponížení: „Jaká běda, ty, muž tak vynikající, a nestydíš se, žes vyhoštěn ze sedadel knížecích, ačkoli sám také vévodskou moc a hodnost máš, ale raději chceš pro hanebnou modloslužbu s pasáky sviní na zemi seděti.“ On pak řekl: „V jaké nebezpečnosti bych se vydal pro tuto věc, nebo co dobrého by mi přineslo náboženství křesťanské?“ „Jestli se zřekneš model a zlých duchů v nich sídlících,“ pravil biskup Metoděj, „staneš se pánem pánů svých a všichni nepřátelé tvoji budou podrobeni moci tvé a potomstvo tvé každodenně vzrůstati bude jako převeliká řeka, do níž se vlévají proudy rozličných potoků.“ I řekl Bořivoj: „Jestliže tomu tak jest, co překáží, abych byl pokřtěn?“ „Nic,“ pravil biskup, „jen buď hotov z celého srdce věřiti v Boha Otce všemohoucího a jeho Syna jednorozeného, Pána našeho Ježíše Krista, a v Ducha Utěšitele, osvítitele všech věřících, nejenom pro světské blaho, ale i pro spásu své duše, aby sis získal slavnou palmu věčnosti a stal se účastným společenství svatých v nevýslovné radosti.“ Tímto a podobným, jako med plynoucím povzbuzováním roznícená mysl jinochova prahla přijmouti milost křtu, i vrhnuv se s celou družinou na zem k nohám biskupovým, velmi snažně ho prosil, aby se tak bez prodlení stalo...

zdroj: ceskaknihovna.files.wordpress.com.

Objevování Prahy

7. Památky na kněžnu Ludmilu v Praze

Vzáří si připomínáme 1100 let od mučednické smrti kněžny Ludmily, první české křesťanské mučednice.

Pojďme si proto připomenout některá místa v Praze, která se k ní vážou.

Jako první bychom mohli jmenovat baziliku sv. Jirí na Pražském hradě, nejstarší dochovanou sakrální stavbu v Praze. Poznáte ji

podle jejích dvou výrazných bílých věží z opukového kamene. Kostel založil kolem roku 920 kníže Vratislav, Ludmilin syn, a v roce 925 sem byly převezeny ostatky jeho matky.

Kněžna Ludmila bývá často spojována se svatým Václavem, svým vnukem, kterého vychovávala v křesťanské víře.

Není proto divu, že její socha je i součástí slavného pomníku sv. Václava na Václavském náměstí od sochaře Josefa Václava Myslbeka. Ludmila stojí při čelním pohledu vlevo vepředu.

Dalšími patrony české země, kteří sv. Václava na koni doprovázejí, jsou sv. Prokop a vzadu sv. Anežka Česká a sv. Vojtěch.

Barokní sochu sv. Ludmily najdeme na Karlově mostě. Také zde je i sv. Václav

– tentokrát jako malé dítě, které Ludmila učí z knihy.

Na náměstí Míru na Vinohradech pak stojí velký novogotický kostel sv. Ludmily. Součástí jeho výzdoby jsou také krásné vitráže – barevná okna, z nichž asi nejzajímavější jsou ta v příčné lodi, která zobrazují právě mučednickou smrt sv. Ludmily a sv. Václava.

Také v našem kostele sv. Václava na Zderaze najdeme památku na oba mučedníky – na přední desce bohoslužebného stolu, vyřezaného z lipového dřeva sochařem Františkem Bílkem, jsou Václav i Ludmila ve

společnosti praotce Čecha, Jana Husa, Jana Žižky a Jana Amose Komenského.

Pokud se chcete s památkami na kněžnu Ludmilu seznámit blíže, zveďte vás na prohlídku míst s ní spojených v Praze 2. Procházka se koná v neděli 3. října a sraz je v 15.00 hodin před hlavním vchodem do kostela sv. Ludmily na náměstí Míru.

JK

CESTA

Zpátky do školy

Tak je tu dlouho očekávané září a s ním návrat dětí do škol. Letos je to jiné než dřív, protože místo dvouměsíčních prázdnin se mnozí žáci a studenti, hlavně ti starší, do lavic vrací po hodně dlouhé době. Často se mluví o tom, jak silně se tento výpadek z běžné školní výuky na dětech projeví. Jak dlouho bude trvat, než se všechno zase srovná. Zda jde jen o to, že se nestihly naučit všechno a dostatečně dohloubky, nebo zda ještě větší škoda vznikla na přerušených vzájemných vztazích, protože děti nemohly trávit čas se svými vrstevníky. To samozřejmě ukáže čas. Jisté ovšem je, že ne všechny děti, které se učily doma, měly stejné podmínky. Někdo měl dobrý počítač, rodiče s dostatkem času, kteří se mu věnovali, odpoledne se mohl vidat venku s kamarády. Jiní neustále zápasili třeba s připojením na internet, rodiče na ně neměli čas a kamarádi v dosahu žádní nebyli.

Tak mě tak napadlo, jak by bylo hezké názorně všem ukázat, že jsme zase rádi spolu, že jsme se na sebe těšili – nejen tím, že si budeme užívat společné chvíle s nejlepšími kamarády, ale i tak, že se třeba pokusíme pomoci těm, kdo minulý rok všechno tak dobře nezvládali a jsou teď pozadu. Když ne jinak, tak aspoň tím, že se jim nebudeme posmívat.

JK

Nakreslila: Lucie Krajčířková

M o d l i t b a

Pane Bože, děkujeme ti, že se můžeme zase vrátit zpátky do školy. Prosíme tě, pomáhej nám všechno dobře zvládnout a uč nás také pomáhat si navzájem. Amen.

Kamkoliv půjdeš, půjdu...

...Kdekoliv zůstanáš, zůstanu. Tvůj lid bude mým lidem a tvůj Bůh mým Bohem. Tato slova často zaznívají při manželském obřadu, kdy si snoubenci navzájem slibují věnost. Ne každý však ví, že jsou převzata z biblické knihy Rut, kde je žena tohoto jména nevěstka svému snoubenci, ujbřez své tchyni – matce svého muže. Je to krásný příběh, který bych vám nyní chtěla vyprávět...

1. Cesta do Moábu

V době, kdy izraelský lid ještě vedli soudcové, před tím, než se jejich prvním králem stal Saul, žil v Betléme muž jménem Elimelek, který měl ženu Noemi a dva syny Machlóna a Kijóna. Společně obdělávali nevelké pole a chlapci pásli pár ovcí a koz. Dokud byla dobrá úroda, užívali se, jakmile však nastalo sucho a neúroda, do kraje přišel hlad a zeměděle, jako byl Elimelek, postihl nejhůře. „Nedá se nic dělat“, prohlásil Elimelek jednoho večera, když mezi svou rodinu rozdělil poslední malý bochníček chleba. „Nemáme už co jíst a tady nic neseženeme. Musíme odejít někam, kde je lépe, jinak zemřeme hladu.“ S těžkým srdcem, protože nevěděli, co je v budoucnu čeká, ale s důvěrou v Boží pomoc a milosrdenství, si ráno sbalili pár kousků svého majetku a vydali se na cestu. Elimelek se rozhodl vyrazit na jihovýchod směrem k Moábským polím

u Mrtvého moře, kde se pěstovalo hodně obilí, a od kupců ve městě slyšel, že této krajině se neúroda zatím vyhýbá. Snad si její některý ze sedláků najme a chlapci už dorůstají a také již zastanou kus práce.

Po mnoha dnech namáhavé cesty konečně dorazili do cíle. Elimelekoví se podařilo sehnat jim ubytování v rodině bohatého kupce a ještě týž den s ním domluvil rovněž zaměstnání pro sebe a své syny. Večer při modlitbě vřoucně děkoval Hospodinu, že nad jeho rodinou držel ochrannou ruku po celou cestu a umožnil jim začít nový život.

Nebýlo to vůbec samozřejmé, protože uprchlíků z krajiny, postižených suchem a neúrodou, tu bylo již mnoho a získat bydlení a práci bylo stále obtížnější.

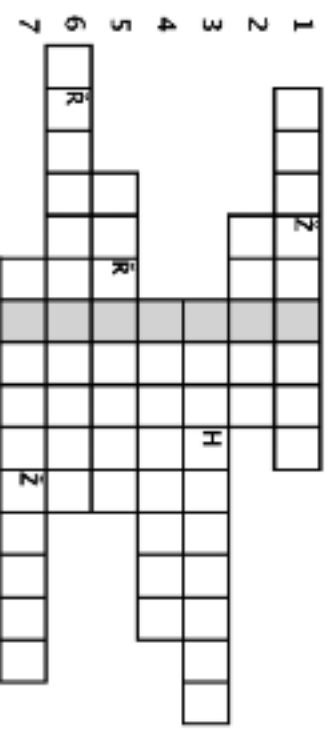
„Děkuji ti, Hospodine, za tvou přízeň a prosím, bud s námi i nadále v této zemi, kde lidé uctívají jiné bohy. Kéž zde najdeme dobré útočiště po dobu, než se u nás doma situace opět obrátí k lepšímu.“

Soutěž o tři knihy

V následujícím textu chybí slova. Zkuste je správně odhadnout a napsat do dopřovačky. Tajenku nám pošlete do poloviny října na adresu

jana.krajčříkova@csh.cz.

Jména výherců knihy otiiskneme v listopadové Cestě.

Kněžna Ludmila byla (1) prvního historicky doloženého (6), knižete (5) 1. Obě roku 882 přijali na Moravě křesť z rukou arcibiskupa (4) – jednoho ze dvou moravských věrozvěstů. Ludmila vychovávala své (2) a budoucí kníže Václava a Boleslava. Kvůli sporům s jejími matkou (3) byla roku 921 (7) na svém sídle Tetíně. Je první českou křesťanskou mučednicí.

Blahopřejeme výhercům soutěže z červencového čísla

(tajenka: *Desatero přikázání, Blahoslavenství*):

Zdeňka Ždímalová z Prahy 6

Deborra Chytilová ml. z Mariánských Lázní

Vilemína Sladkowská ze Zlína

Neobyčejné rostliny

Náprstník

Navenek krásný a vznešený
náprstník je chloubou pro ženy.
Náprstník je květina nádherná.
Jeho pozření mohou být ale smrtelná.
Když se však použije v malé míře,
může pomoci srdci a jeho síle!

Na pohled první
se někdo krásně jeví,
uvnitř však takový být nemusí.
To poznáš pak, až tvé srdce
jeho jed zakusí.

Neměli bychom soudit
vždy podle krásy.
Ale jít do hloubi
a zjistit „kdo jsi?“

Přece náprstník
je v malé míře léčivý.
Každý může jiný být,
každý se někdy odhalí.

Ve své duši může být jen raněný.

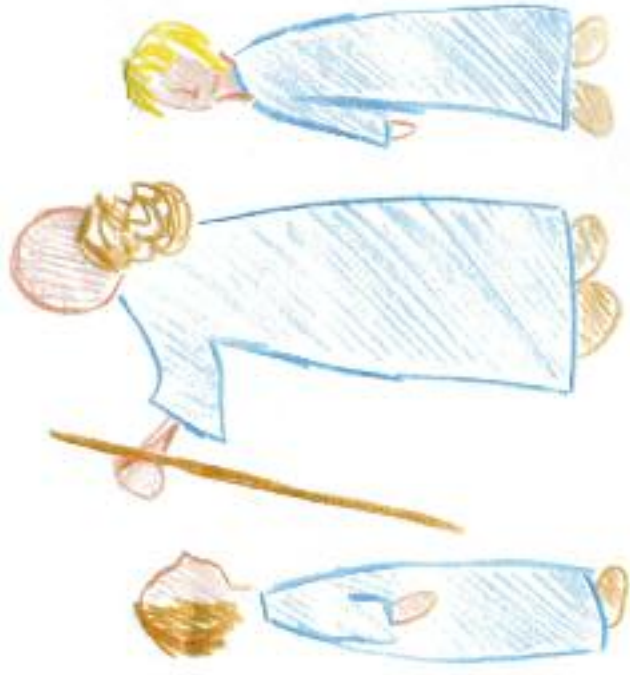
Navenek ztrpknul.
V srdci je pošpiněn.
Však jeho duch
celý nezpychnul.

Může být ze zloby vyléčen.

Miriám Chytilová
(Neobyčejné rostliny)

Ilustrace Miriam Chytilová

Elímelekovo přání se splnilo. Jeho rodina měla střechu nad hlavou i práci, která jim přinášela živobytí. Léta ubíhala, a zatímco chlapi postupně dospěli v muže, Elímeleka a Noemi pomalu oslabovalo stáří. Mnohem více než přibývajících léta je však trápil stesk po domově a po jejich lidu, se kterým by společně mohli prožívat svou víru v Hospodina. Lidé v Moábu nebyli nepřátelští, ale věřili v jiné bohy. Elímelek s Noemi se tu proto cítili osamělí. Přispělo k tomu i to, že jejich synové, ač vychovaní ve víře rodičů, se zakoukali do moábských dívek.

„S tím nesouhlasím,“ prohlásil Elímelek. „Musíte si najít nevěsty z hebrejské rodiny!“

„Já ti rozumím,“ těšila ho Noemi, „ale lásce přece neporučíš...“

Elímelek se s tím však nechtěl smířit. Únik začal nacházet v těžké práci. Nakládal na sebe další a další úkoly, aby doma trávil co nejméně času. To ovšem vedlo ke zhoršení jeho zdraví. „Měj rozum, vždyť se udřeš!“ lamentovala Noemi.

„Raději se udřu, než abych byl svědekem svatby mých synů s pohankami,“ hořce si stěžoval její muž. Všichni z té situace byli nešťastní – Machlón a Kiljón chtěli být poslušnými syny, a proto se zatím neoženili. Svě volené – Orpu a Rút – však upřímně milovali a i Noemi si je oblíbila.

Elímelek viděl, jak se mladí trápí, ale zároveň cítil povinnost vůči Bohu. Každý den se modlil, aby mu Hospodin ukázal správnou cestu.

Jana Krajčířiková

Mír je lepší než válka

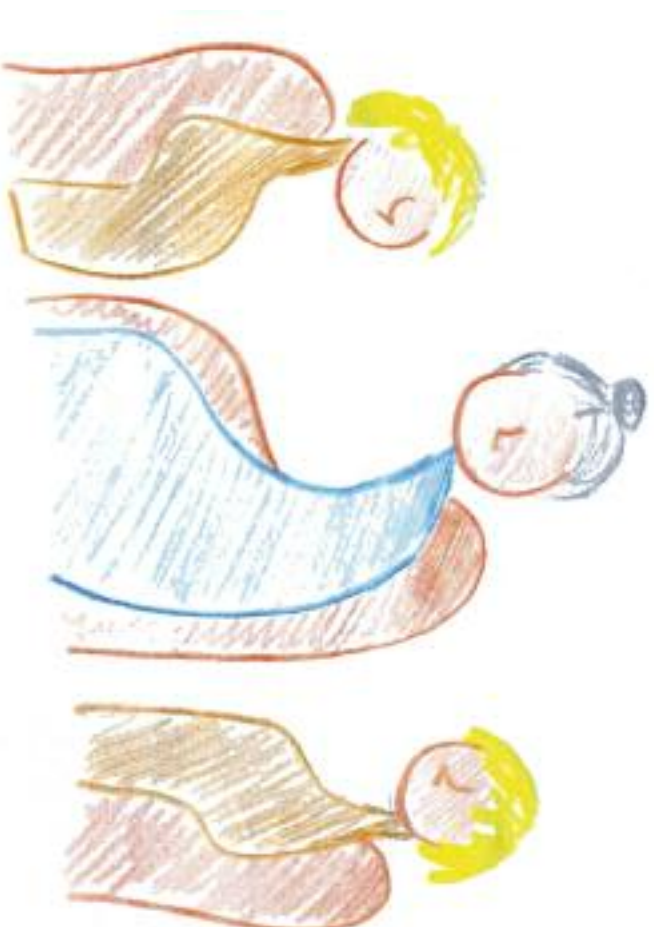
„Posadte se, chlapi, musím s vámi mluvit.“ vyzvala malého Boleslava a Václava jejich babička, kněžna Ludmila. Hoši přiběhli do její komnaty hned poté, co je k tomu vyzvala babiččina služebná. Věděli, že neuposlechnout její výzvu by se jim rozhodně nevyplatilo – babička byla sice velmi laskavá, uměla však být i pěkně přísná. Zatímco mírný Václav, jenž čas strávený s babičkou vzdychky mlouval, s radostí usedl na stoličku proti jejímu křeslu, neklidný Boleslav si k němu přisedl jen s těžko potlačovanou nechutí a i potom se stále netrpělivě ošival. Tušili, proč je kněžna k sobě pozvala, a věděli, že tento rozhovor pro něj asi nebude příjemný. To, že se nemyšlil, poznal hned z její první věty: „Slyšela jsem, Boleslave, že ses zase popral s kovářovým synem. Co mi k tomu můžeš říct?“ zeptala se její s vážnou tváří.

„Nemá ke mně úctu,“ dotčeně prohlásil Boleslav. „Vždyť jednou budu kníže, tak by se ke mně podle toho měl chovat!“ „Aha,“ pokývala kněžna hlavou. „A jak myslíš, že by ti měl svou úctu prokazovat? A čím sis ji zasloužil, kromě toho, že jsi synem knížete?“

„To samo o sobě přece stačí!“ bránil se rozčileně Boleslav. „Musí se mi poklonit, když jdu kolem. A podržet mi koně, když se chystám nasednout.“

„Mylíš se, chlapi, úctu si člověk musí zasloužit, jinak to není úcta, ale jen vynucená poníženost. A věř mi, že nejlepšího toho dosáhneš, když se budeš ke svým budoucím poddaným chovat

Zamračený Boleslav chtěl něco namítnout, kněžna mu však zvednutím ruky naznačila, že ještě nedomluvíla: „Úkol knížete, na který se oba připravujete, není vůbec snadný. Ponesete za svůj lid odpovědnost. Jen knížectví, kde lidé mohou v klidu a míru pracovat, bude zkvétat. Proto je vždy lepší snažit se každý spor

laskavě a velkoryse. Správný kníže používá svou moc uvážlivě – kde se děje křivda a bezpráví, tam rozhodně zasáhne, nezneužívá však svou moc k ponižování a útlaku!“

vyřešit smírně. A to i v případě, že se cítíte v právu. Naše knížectví je malé, proto každá válka, která se přes něj přechne, je pro nás a zdejší lid velmi pustošivá. Tvůj dnešní spor, Boleslave,

byl velmi malicherný. Přijdou však mnohem náročnější zkoušky a už nyní se na ně musíte připravovat!“ Václav babičku pozorně poslouchal a snažil se vtisknout si do paměti každé její slovo. Boleslav oproti tomu opět vybuchl: „Ale vždyť to je projev slabosti! Když jsem přece v právu, musím se bránit, i když by to znamenalo válku!“

„Vzpomínáš, co řekl Pán Ježíš?“ odvětila babička. „Tomu, kdo tě uhodí do tváře, nastav i druhou!“ „To je ale pěkný nesmysl!“ prohlásil Boleslav. „Tím já se rozhodně odmítám řídit. Když ukážu sílu a rozhodnost, každý si už pěkně rozmyslí, jestli se mi chce postavit!“

„I za cenu, že svůj lid provedeš do války?“ zeptala se kněžna. „Jistě, vždyť jsou na to zvyklí!“ trval chlapec zarputile na svém. „Bůh ti buď milostiv, hochu, i naši zemi,“ povzdychla si kněžna v duchu. „Snad časem pochopíš, jak jsem své rady myslela. Budu se modlit, aby ti Pán ukázal svou cestu.“

„Dobrá,“ řekla už nahlas. „Své jsem vám k tomu pověděla. Až budeš knížetem, Boleslave, budeš se rozhodovat podle svého rozumu. Nicméně zde na Tetíně jsem paní já a důrazně vás žádám, aby se podobné rvačky jako dnes ráno již neopakovaly. Jinak i já budu nucena ukázat svou sílu a rozhodnost!“

A pokynem ruky hochy propustila.

Jana Krajčířiková

Medvestilic: Lucie Kojčičiková

Svatá Ludmila, Antonín Dvořák a Olomouc

Zvědaví čtenáři si jistě položí otázku: jak souvisí česká světice se světoznámým českým hudebním skladatelem, a zároveň jak jsou obě osobnosti spjaty s moravskou metropolí? K odpovědi se nedostaneme bez širšího úvodu.

Kněžna Ludmila je jedním z hlavních předků českých panovníků i českých královen z rodu Přemyslovců, a zároveň je chronologicky první českou světící. Její osobnost je tedy pevně spjata s českou historickou státností, kráčející ruku v ruce s křesťanskou tradicí naší vlasti. Posvátná úcta prokazovaná osobností kněžny Ludmily jako světice se od středověku projevovala v oblasti ideové nejen v literární podobě křesťanských legend, ale i ve stylizaci umělecké. Obecně vzato, Ludmila jako světice bývá zobrazována v knížecím šatě, jak si přidržuje šál, závoj nebo i provaz obtočený kolem krku, který symbolizuje způsob její mučednické smrti.

Vyobrazení kněžny Ludmily jako učitelky knížete Václava i jako mučednice nalezneme v iluminacích starých rukopisů, stejně jako v nástěnných malbách na hradě Karlštejně. Její obraz je zachycen tamtéž i na deskové malbě Mistra Theodorika v kapli svatého Kříže. S Ludmilou jako se světící se setkáme i na Pražském hradě. Součástí pokladu Svatovítské kapituly je její relikviářová busta ze zlatého stříbra i relikviářová schránka na její paži. Umění z období raného novověku pak reprezentuje například Ludmilina barokní zlacená dřevořezba od Františka Preisse z roku 1699 v hlavní lodi katedrály svatého Víta.

Postupem času se význam kněžny Ludmily proměňuje. Zbožná úcta se spojuje s demonstrací vlastenectví jako s projevem novodobého národního uvědomění. Známy kostel svaté Ludmily na náměstí Míru v pražské čtvrti Vinohrady, vybudovaný v letech 1888–1893 v novogotickém slohu podle návrhu architekta Josefa Mockerera, je stejně tak projevem zbožnosti motivovaných obyvatel této bohaté městské čtvrti, jako výrazem jejich českého národního cítění. Nic na tom nemění ani fakt, že na stavbu kostela přispěl i císař František Josef I. Nejlépe je tento posun viditelný na pomníku svatého Václava na pražském Václavském náměstí od Josefa Václava Myslbeka z let 1912–1913, kde socha kněžny Ludmily spolu s dalšími třemi českými světci tvoří doprovod jezdecké sochy knížete jako připomínka křesťanské

víry i jako symbol všech významných momentů našich novodobých národních dějin, které se v těchto místech udály, vyhlášením samostatné Československé republiky v roce 1918 počínaje a sametovou revolucí v roce 1989 zatím konče.

Všechny tyto připomínky kněžny Ludmily jsou známé, protože stojí stále na očích veřejnosti. Méně známý je však již

Svatý Václav a svatá Ludmila v kostele svatého Cyrila a Metoděje v Olomouci.

*Zdroj wikipedia.org
autor Michal Maňas*

fakt, že Ludmiliny osudy našly své ztvárnění i v hudbě. Světoznámý český hudební skladatel Antonín Dvořák (1841–1904) zkomponoval v letech 1885–1886 oratorium „Svatá Ludmila“ na český text básníka Jaroslava Vrchlického.

Jen pro připomínku uvedme, že oratorium je rozsáhlé vokálně instrumentální hudební dílo pro sóla, sbor a orchestr na epický text. Specifickým rysem oratoria, kterým se liší od podobného hudebního tvaru, opery, je převaha vyprávění nad dramatickým děním a absence scénické akce.

Světová premiéra oratoria „Svatá Ludmila“ proběhla v říjnu 1886 na hudebním

festiválu v anglickém Leedsu, který si po Dvořákově triumfu s oratoriem „Stabat Mater“ skladbu „s biblickým námětem“ objednal. Antonín Dvořák objednávku přijal, trval však na tématu z české historie a to si také prosadil. Je příznačné, že Antonín Dvořák se ve výběru námětů pro zahraniční objednávky plně opíral o své národní cítění, a že právě tím dosahoval světového věhlasu.

Děj oratoria je uměleckou licencí volně vycházející z legendárního podání. Se-stává ze tří částí: Na nádvoří hradu mělnického, V lesích berounských, V chrámu velehradském. První část líčí staroslovanskou oslavu jara na Ludmilině hradě Mělníku, kam přichází poustevník Ivan hlásat křesťanskou víru. Druhá část se odehrává v berounských lesích, kde Ludmila putuje za poustevníkem v touze po nalezení pravého Boha. Ludmila se stává svědkem toho, jak zbožný poustevník Ivan zachrání laň, poraněnou na lovu knížetem Bořivojem. Bořivoj se pak s Ludmilou setkává a oba se do sebe zamilují. Třetí část zachycuje průběh Ludmilina a Bořivojova křtu na Velehradě. Kníže Bořivoj prosí o „křestu dar“ nejen pro sebe, ale též pro celý svůj národ. Oratorium končí mohutným zpěvem chorálu „Hospodine, pomiluj ny“.

Oratorium „Svatá Ludmila“ patří k nejrozsáhlejším autorovým dílům jak z hlediska počtu zpěváků a hudebníků, tak i díky své délce. Původní partitura má přes 700 stran. Jeho provedení s přestávkami mezi větami trvá zhruba tři a půl hodiny. Toto monumentální dílo bývá vzhledem k vysokým nárokům na provedení uváděno jen zřídka.

Dvořákovy oratorium „Svatá Ludmila“ bylo na festivalu v Leedsu přijato vstřícně publikem, avšak odborná veřejnost kritizovala zejména přílišnou délku díla, libreto s problematickým překladem přes němčinu do angličtiny a český námět, anglickému publiku poněkud vzdálený. Další dvě představení, pro něž Dvořák skladbu výrazně zkrátil, proběhla v Londýně v témže roce.

Jako premiéra oratoria v českých zemích se uvádí jeho scénické provedení v Národním divadle 25. února 1887. Nutné úpravy pro scénickou realizaci provedl český hudební publicista, kritik a skladatel Václav Juda Novotný (1849–1922), Dvořákův přítel. Již méně známý je však fakt, že

Antonín Dvořák dedikoval partituru oratoria zápisem na její titulní straně pěveckému a hudebnímu spolku Žerotín v Olomouci!

S pěveckým a hudebním spolkem Žerotín a s jeho předsedou P. Jindřichem Geislerem, vikářem a později kanovníkem olomoucké Metropolitní kapituly, spolupracoval A. Dvořák již od roku 1884 při provedení oratoria „Stabat Mater“. A. Dvořák preferoval olomoucký spolek při provádění svých oratorií pro nadšení, s jakým byla jeho díla v Olomouci interpretována. Úspěšná spolupráce byla tedy hlavním důvodem mistrovy dedikace. Zároveň se však jednalo i o mohutné povzbuzení národního sebevědomí ve městě, kde tehdy vládlo německé měšťanstvo.

Olomouc měla v této době značný hudební potenciál, protože při realizaci Dvořákových děl mohli spojit své síly nejen hudebníci z kapely Žerotína, ale i interpreti z orchestru městského divadla a zároveň nejlepší hudebníci ze dvou vojenských plukovních kapel místní posádky. Po pěvecké stránce pak Žerotín představoval mohutné zralé pěvecké těleso.

Na začátku roku 1888 byla pro veřejnost otevřena novostavba Národního domu

*Vyobrazení kněžny Ludmily s vnukem Václavem. Kostel sv. Václava na Zde-
raze*

v Olomouci. Prostředky na jeho vybudování pocházely ve značné míře právě z předchozích koncertů v Olomouci i z

zájezdů Žerotína do Čech, zejména do Prahy, kde jako hostitel vystupoval pražský pěvecký spolek Hlahol. V prostorách olomouckého Národního domu pak spolek Žerotín na jaře zmíněného roku oratorium „Svatá Ludmila“ třikrát provedl. Stal se tak prvním českým pěveckým spolkem, který toto Dvořákovovo dílo dokázal inscenovat. První provedení a jeho reprízu 21. a 22. dubna 1888 dirigoval sám Antonín Dvořák. Poslední repríza, tentokrát již bez Dvořákovy přítomnosti, proběhla 6. května.

Silný impuls přijetí křesťanské víry z počátků české státnosti se tu prostřednictvím hudby spojil s prožitkem novodobé národní sounáležitosti a připravoval v Olomouci cestu k budoucí národní a státní emancipaci, která přinesla své ovoce za třicet let v památném roce 1918.

Doklady o těchto událostech jsou uloženy v olomouckém státním okresním archivu ve fondu „Pěvecký sbor Žerotín (1870) 1880–1981“. O spolupráci mistra Dvořáka s olomouckým pěveckým sborem pojednává též brožura Ferdinanda Tomka: Dr. Antonín Dvořák a olomoucký „Žerotín“ (Olomouc 1929).

Bohdan Kaňák

Kristiánova legenda...

Měl také manželku jménem Ludmilu, dceru knížete Slavibora, z kraje slovanského, který se dříve jmenoval Pšov a který dnešní lidé nazývají podle nově vystavěného hradu Mělníkem. A jako se mu tato rovnala v bludu pohanském, obětující modlám, tak také napodobujíc ho v náboženství křesťanském, ba vynikajíc ctnostmi nad ctnosti svého muže, stala se vskutku služebnicí Kristovou. Měl pak s ní často jmenovaný kníže tři syny a tolikéž dcer, a jak mu blahoslavený Metoděj prorockými ústy předpověděl, každodenně více moc nabýval i s veškerým národem a knížectvím. A dokonav běh času svého a naplniv dobrými skutky své dni, uzavřel den poslední dovršiv třicátý pátý rok svého života. I ujal se po něm vlády jeho prvorozený syn Spytihněv, všelikými ctnostmi dobré povahy a pověstí svatosti nadmíru se skvící. Neboť napodobuje svého otce, zakládal chrámy boží, shromažďoval kolem sebe kněze a kleriky, jsa dokonalý ve víře Kristově a dovršiv čtyřicet let svého života, odešel z tohoto světa k hvězdám. Po jeho smrti se ujal správy knížectví, jak známo, bratr jeho Vratislav, jenž měl manželku jménem Drahomiř, ze Stodoran, země pohanských Slovanů, kterou třeba přirovnati k oné Jezabel, jež ve své zlobě vraždila proroky, nebo k Evě, manželce prvního člověka, která porodila Kaina a Ábela. Neboť Drahomiř povila tomuto knížeti dva syny. Jednoho jménem Václava, druhého pak Boleslava...

Tedy zbožná paní Ludmila, odověvši a ztrativši již i staršího ze svých synů, zůstávala ve svém domě, vzpomínající své dřívější nevědomosti a bludu, a každodenně v slzách oplakávala minulé hříchy. A jako dříve dovolovala svým údem sloužit nečistotě a nepravosti pro nepravost, tak nyní je přiváděla k službě spravedlnosti pro posvěcení, říkajíc s apoštolem: „Jaký užitek jsem měla tehdy z toho, zač se nyní stydím.“

O tom svědčí to, jak zmírňovala často bídu chudých, jimž jako matka v nedostatku pomáhala, hladové živíc, žiznivě osvěžujíc, cizince a nuzné šatem odívajíc. Svědčí o tom také kněží, o něž se obětavě starala tak jako o vlastní syny. A kdyby titi všichni mlčeli, dosvědčují to přebytky Kristovy, jež obohatila poklady zlata a stříbra, nikoli, jak někteří činí, z loupeží a z majetku nuzných, ale z majetku, jenž jí byl od Boha svěřen. Byla zbožná a mírná ve všem a všelijakých plodů laskavosti plná. V almužnách byla štědrá a v nočních pobožnostech vytrvalá, v modlení nábožná, v lásce dokonalá, v pokoře mezi neznající, v péči o sluhy boží tak pohotová, že těm, kterým nestačila poskytnouti pomoci za denního světla, horlivě ji posílala v temnotách noci po svých služebnicích, naplňujíc onen příkaz evangelia, podle něhož máme udělovati almužnu tak, aby nevěděla naše levice, co dělá pravice. Avšak kdybychom chtěli všechny projevy jejích ctností pérem vylíčiti, dříve by se nám nedostávalo světla denního než stránek knihy...

zdroj: ceskaknihovna.files.wordpress.com.

Sv. Ľudmila, patrónka vychovávateľov

Ľudmila získala svoje meno ako „ľudu milá“ a staré slovanské meno znelo tiež Ľudmila. Ľudmila je niekedy nazývaná „matka českej krajiny“. Patrí medzi národných svätcov a má miesto v českom panteóne.

Duchovná premena spoločnosti

Celá epocha, v ktorej sv. Ľudmila žila, prechádzala radikálnou duchovnou premenou. Do pohanských Čiech prichádza Kristova blahozvesť, a to jednak zo Západu (v roku 845 bolo v Regensburgu pokrstených 14 českých veľmožov), ako aj z Byzantskej ríše prostredníctvom vierozvestcov Cyrila a Metoda. Ľudmilin otec Slavibor pochádzal z Polabia a bol kniežat'om malého kmeňa Pšovánov. Ako vieme z dejín, existovalo niekoľko prostriedkov, ktorými bolo možné vytvoriť zjednocujúce putá ríše a štátov. Patrili medzi ne meč, duchovné spojenie, ale aj manželská politika. Tu teda môžeme

hľadať vysvetlenie, prečo sa Ľudmila vydala, alebo bola vydatá (možno roku 874) za prvého pokrsteného českého vládcu Bořivoja I. Mala sa stať prvou českou sväticou, babičkou svätého Václava, a stala sa aj putom s regensburským biskupstvom. Toto puto sa vytvorilo tým, že Ľudmila bola duchovne vedená arcipresbyterom Pavlom z biskupského kláštora sv. Emmericha v Regensburgu. Jej manžel Bořivoj bol takmer o desať rokov starší. Narodil sa pravdepodobne v rokoch 852-853, a vlády sa ujal po roku 867-868. Zomrel pred rokom 890 (pravdepodobne v rokoch 888-889). V medziobdobí svojho panovania medzi rokmi 869-883 bol Bořivoj pokrstený na Velehrade, podľa niektorých prameňov dokonca samotným Metodom. Sv. Ľudmila prijala krst neskôr od Metodových žiakov, ku ktorým patrili aj kňaz Kaich, pravdepodobne na Levém Hradci. Z Moravy si priviedol Bořivoj na Levý Hradec aj duchovných z veľkomoravského okruhu na čele s Pavlom Kaichom. Na Levém Hradci bol postavený aj prvý kostol v Čechách, rotunda svätého Klimenta, čo odkazuje k cyrilometodskej tradícii. A tento čin aj samotný krst predstavoval vstup přemyslovských vládcov do európskej spoločnosti. Prví mučeníci tento krok do zjednocujúcej sa Európy potvrdili. Česi boli spočiatku mocensky spojení s Veľkou Moravou a knieža Svätopluk bol súčasníkom Bořivojovým (vládol v rokoch 871-894). S přemyslovskými vladármi bol spojený aj príbuzensky. Mocenský a politický význam krstu vysvetľoval Bořivojovi vraj sám Metod. Väzby s Veľkou Moravou boli upevnené nielen duchovnými putami, ale aj mocenskou podporou. Po Bořivojovej smrti sa ujal vlády v Čechách Bořivojov syn Spytihněv I., ktorý sa od Veľkej Moravy odpútal. Bořivoj a Ľudmila mali a štyri dcéry a troch synov, z ktorých najprv vládol starší Spytih-

Kněžna Ludmila od sochaře J. V. Myslbeka na Václavském náměstí v Praze

něv I. od roku 894-895 do roku 905 či 915. Po ňom prevzal vládu mladší brat Vratislav I., ktorý sa oženil s kňažnou Drahomírou zo Stodor, zomrel roku 921 v boji s Maďarmi. Bol to otec svätého Václava.

Dve kňažné

Po Vratislavovej smrti (okolo 921) zhromaždenie kmeňov rozhodlo o rozdelení moci oboch kňažien. Ľudmila bola zverená starostlivosť o budúceho kniežat'a Václava a podľa legiend ho na Tetině v prítomnosti kňaza Kaicha vyučovala slovanskému písmu. Kňažná Drahomíra zastupovala maloletého Václava na kniežacom stolci. Kňažná Ľudmila venovala veľkú starostlivosť svojím vnukom Boleslavovi a Václavovi. Zdá sa, že kňažná Drahomíra prejavovala väčšiu priazeň mladšiemu Boleslavovi, zatiaľčo Ľudmila si želala nástupníctvo budúceho svätca Václava. V konflikte oboch kňažien boli veľmi dôležité dôvody mocenské. Medzi dvoma vdovami z rozličných rodov, z ktorých Drahomíra bola naviac istý čas regentkou, bolo napätie. Drahomíra ale nebola pohanka. Rozhodne teda nešlo medzi týmito ženami o oneskorený boj pohanstva s kresťanstvom.

Smrť a úcta sv. Ľudmily

Obe ženy rozdeľoval konflikt, ktorý musíme vidieť na pozadí nových poli-

Sv. Ludmila zobrazena na Puchnerově arše z roku 1482 (Národní galerie v Praze)

tických vztahov. Bavorský vojvoda Arnulf sa pokoril v roku 921 saskému kráľovi Henrichovi I. nazývanému Ptáčnik. Drahomíra sa orientovala na Bavorsko, zatiaľčo Ľudmila zostávala verná saskej strane. Politicky oslabená Ľudmila odišla na Tetín, kde bola v noci z 15. na 16. septembra 921 zadržaná vlastným závojom ozbrojencami severského pôvodu z družiny kňažnej Drahomíry. Jej telo zabalené do textílie bolo pochované na Tetíne v hrobe, ktorý bol spočiatku skrytý. Aby potlačila Ľudmilinu pamiatku, nechala Drahomíra nad hrobom postaviť kostol sv. archanjela Michaela. V roku 925 sa knieža Václav rozhodol ostatky svojej babičky vyzdvihnúť z hrobu. Jej telo sa zachovalo podľa legendy neporušené. Potom bolo prenesené do baziliky sv. Juraja na Pražskom hrade, kde

bolo pochované regensburským biskupom pred oltárom sv. Kríža, ktorý sa nachádzal pred chórom. Prenesenie tela (translatio) možno považovať za jeden z prejavov svätorečenia. Václav prinútil svoju matku Drahomíru, aby odišla do vyhnanstva. V 13. storočí bolo telo kňažnej Ľudmily vyzdvihnuté a umiestnené v drahocennej schránke za hlavným oltárom v chóre baziliky. Po roku 1371 bolo prenesené do kaplnky sv. Ľudmily a uložené v novej figurálnej tumbě. Zásadná úloha bola daná tejto svätici v histórii staroboleslavského palladia – malého mariánskeho kovového reliéfneho obrazu z prelomu 14. a 15. storočia. Podľa barokovej legendickej literatúry palladium dostala kňažná Ľudmila pri krste od biskupa Metoda a potom ho venovala svojmu vnukovi Václavovi. Podľa inej verzie

legendy dala Ľudmila palladium zhotoviť z kovu pochádzajúceho z roztravenej pohanskej modly Krosiny. Počiatky českých kresťanských dejín boli poznačené utrpením dvoch mučeníkov z rodu Přemyslovcov: sv. Ľudmily a jej vnuka sv. Václava. Už v rane kresťanskej dobe sa verilo, že krv mučeníkov je životodarnou silou kresťanov. Nech to platí aj pre našu dobu. Výraz „svätec“ zodpovedá latinskému pojmu „sanctus“, gréckemu „hagios“ a hebrejskému „kadeš“. Zmysel týchto pojmov vysvetľuje adjektívum „posvätený“. A medzi kľúčové slová prekladu tohto pojmoslovía patrí hrdinstvo a obetovanie. Úcta k svätým je blízka úcte, ktorú prejavujeme voči všetkým, ktorí dobrovoľne prijali smrť pre druhých a pre lepšiu budúcnosť ľudstva.

Štefan Šrobár

Sv. Ludmila

1100 let

**Bohoslužba s motivy
svatováclavského chorálu
a připomínkou kněžny Ludmily**
v neděli 12. 9. 2021 od 9,30 hodin
káže bratr patriarcha Dr. Tomáš Butta
Kostel sv. Václava na Zderaze

Přednáška
1100 let od smrti svaté Ludmily
ve středu 15. 9. 2021
od 17 hodin
JUDr. Miroslav Houška
kostel sv. Václava na Zderaze

Procházka
Za svatou Ludmilou po Praze 2
v neděli 3. 10. v 15 hodin
před hlavním vchodem do kostela
sv. Ludmily na náměstí Míru

Výstava v rámci akcí ke sv. Ludmile

Srdečně zveme na výstavu o kněžně Ludmile, která probíhá do konce října v Praze na půdě Senátu Parlamentu ČR. Panely výstavy jsou umístěny v Mytologické chodbě Valdštejnského paláce a ve Valdštejnské zahradě. Akce se koná ve spolupráci se spolkem Svatá Ludmila 1100 let a pod záštitou předsedy Senátu Parlamentu ČR. red

O řecké filosofii na ETF UK

Univerzitní centrum pro studium antické a středověké myšlenkové tradice při Evangelické teologické fakultě UK zve na podzimní konferenci. Ve středu 29. 9. 2021 na ETF UK, Černá 9. V rámci programu uslyšíte např. přednášku „Aristoteles a řečtí peripatetici o nesmrtnosti“ či „Co je vlastně podle stoiků na kráse symetrické?“. red

Pozvánka na koncert

Náboženská obec Církev čs. husitské ve Vlašimi zve na koncert pražského pěveckého seskupení **Lucky Voice Band** v neděli 12. 9. 2021 od 18 hodin, vstupné dobrovolné.
<https://www.luckyvoiceband.cz/>
Tento sbor u nás vystupoval již loni ke 100. výročí církve, jim i nám se to velice líbilo, proto jsme je letos pozvali znovu. Mezi duchovními písněmi uslyšíte i Otčenáš v jednom z afrických nářečí. Nenechte si ujít tento úžasný zážitek :-)) !!!

Bc. Ondřejka Brabcová
duchovní

Poslední rozloučení

Zveme vás k obřadu posledního rozloučení s bratrem biskupem Milanem Semilským a jeho manželkou, sestrou Pavlou. Bude se konat opožděně, vzhledem k opatřením kvůli pandemii, v úterý 5. října 2021 v 11 hodin dopoledne ve sboru Kristova kříže na Mikulášském náměstí č. 11 v Plzni. Obřad povede bratr patriarcha Tomáš Butta. **red**

Historický festival a rekonstrukce slavné bitvy

Letos uplyne 601 let od slavné bitvy u Sudoměře. Dne 2. října 2021 k rybníkům Markovec a Škaredý přitáhnou s vozy husité, pronásledováni křížáky ze Strakonice a železnými pány z Písku. Diváci uvidí strhující příběh, kdy Jan Žižka s hrstkou husitů slavně zvítězí nad jízdou křížáků a katolických pánů. Rekonstrukce bitvy začíná od 14 a od 16 hodin. V 10 hodin bude zahájení a v 13 hodin pietní akt u památníku Jana Žižky. V bitvě se můžete těšit krom husitských vozů na více než 200 bojujících a obrněné jezdce. Po celý den bude probíhat zajímavý program. Uvidíte také dobový tábor a tržiště, šermířské souboje, rytíře na koních, krásné tanečnice i sokolníka. Zahraje historická kapela. Připraveny jsou i hry pro děti jako střelby, boj na kládě a dřevěný klikotič.

Také naše církve se jako spoluorganizátor k akci připojují. **red**

(z webových stránek bitvausudomere.cz)

Konference Člověk a práce

Jak bude vypadat trh práce po koronaviru? Jaké jsou rámcové podmínky práce v ČR a co je na nich potřeba do budoucna změnit? Jak práce ovlivňuje osobní a rodinný život? Jak se odráží a bude odrážet digitalizace a robotizace práce na pracovním trhu? Jaké jsou s tím spojené sociálně etické otázky? Otevírá český vzdělávací systém cestu k uplatnění na trhu práce? Na tyto a další otázky budeme společně s řadou našich hostů hledat odpovědi během konference, kterou připravila pracovní skupina pro sociální otázky při České biskupské konferenci.

Konference „Člověk a práce: etické a sociální výzvy současnosti“ se uskuteční 25. listopadu od 8,30 do 17,30 hodin v prostorách pražského kláštera Na Slovanech (Ěmauzy). **red**

Pořady s náboženskou tematikou ve vysílání Českého rozhlasu

ČRo Dvojka	
Jak to vidí... Zbigniew J. Czendlik/ sestra Angelika	8.30 neděle Aktuální názory a komentáře nezávislých osobností na dění kolem nás.
ČRo Vltava	
Spirituála	8.00 neděle Prostor pro duchovní úvahy. Pořady Duchovní Evropa a Ke kofenům.
Bohoslužba	9.00 neděle Přímé přenosy bohoslužeb.
ČRo Plus	
Vertikála	8.07 neděle Magazin aktualit a diskuse s hosty, které spojuje duchovní vnímání světa.
Nedělní Hovory	22.05 neděle Rozhovor s osobností, která má zajímavý osobní i profesní život a názory.
ČRo Radio Wave	
Hergot	18.00 neděle Neortodoxní pohled na duchovní záležitosti v souvislosti s děním světským.
REGIONÁLNÍ STANICE ČRO	
Mezi nebem a zemí	9.04 sobota Magazin o víře a spiritualitě.
Šalom alejchem	19.45 neděle Magazin o židovském životě u nás i ve světě.

www.rozhlas.cz

Ocenění Osobnost diecéze

Diecézní shromáždění 2021 za námi... Zároveň byla udělena ocenění OSOBNOST DIECÉZE sestře farářce Ladě Prokúpkové Kocourkové in memoriam za obětavou duchovenskou službu (ocenění převzal její manžel), a bratru Leošovi Vágenknechtovi, předsedovi rady starších náboženské obce v Novém Boru, za celoživotní bratrskou službu v církvi. Děkujeme.

**Z facebooku
královéhradecké diecéze**

MODLITBA ZA DOMOV

Ekumenická rada církví v ČR vyhláší, že v rámci 15. ročníku ekumenické slavnostní bohoslužby Modlitba za domov 2021 proběhne

VÝTVARNÁ SOUTĚŽNÍ PŘEHLÍDKA PRO DĚTI A MLÁDEŽ

letošní téma: **JÁ JSEM S VÁMI!**

*„A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“
Matoušovo evangelium 28,20*

Cílem přehlídky je shromáždit a ocenit tvořivé úsilí dětí, mládeže, rodin, školních i jiných skupin – jako oslavu krásy života a vyjádření vděčnosti za to, co je nám drahé a vzácné.

Vybrané oceněné obrázky budou tradičně prezentovány v přímém televizním přenosu České televize ze slavnostní bohoslužby **Modlitba za domov** ve sváteční den **28. října**. Vedle toho máme také připraveny **zajímavé ceny**.

Tvořit můžete **libovolnými barevnými materiály a technikami** na papír, karton nebo lepenku ve formátech **A4 až A3**. Můžete tvořit i **multimediálně a natočit na naše téma klip**, který se pak může objevit ve vysílání Modlitby za domov a na internetu. Klip může být hraný, animovaný (či kombinovaný) a neměl by výrazně přesáhnout 1 minutu.

Účastnit se mohou děti a mládež **všech věkových kategorií**, již tradičně je vítána i účast žáků speciálních škol.

Soutěž proběhne ve dvou kolech:

- 1) prázdninové kolo – uzávěrka 1. září 2021**
– toto kolo je vhodné jako výtvarný projekt na letních táborech a pro tvorbu vašich multimediálních klipů.
- 2) školní zářijové kolo – uzávěrka 1. října 2021**
– tvořte ve školách, v církvi a kdekoli to bude možné.

Vybrané výtvarné práce z budou vystaveny v přímém přenosu České televize a následně v komunitním centru Krista Spasitele na Barrandově.

**NEBOJ SE VIRU,
ZACHOVEJ VIRU**

Více informací a program akce naleznete na WWW.MODLITBAZADOMOV.CZ

Organizátor

Ekumenická rada
církví v ČR

Doručovací adresa:

Ekumenická rada církví v ČR / Borská 5 / 101 00 Praha 10 / +420 271 742 326 / www.ekumenickarada.cz

Děkujeme České televizi za realizaci přímého přenosu a farnosti u kostela Krista Spasitele na Barrandově za spolupráci.

Hlavní mediální partner

Partner

MINISTERSTVO
KULTURY

Český zápis

Katolický
tisk

ČESKÝ
BRATR

twr

rádío

televize

BRANA

#COMMUNIO

HUSITA

B

Česká
mládež

et

ŽIVOT
JEDY